

педагогів-дизайнерів забезпечується спеціалізованими компетентностями, до складу яких входять образотворча, проектна і мистецько-естетична компетентності. Дане твердження потребує подальшого вивчення і уточнення їх змісту.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя / В. Пелагейченко // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2009. – № 2. – 58 с.
2. Акмеологічний підхід у професійній підготовці майбутніх дизайнерів / Сергій Чирчик // Вища школа : наук.-практ. видання, 2011. – №5/6. – 36с.
3. Лубенко В. В. Система стержневої істини. – СПб : Издательство “Малая Академия искусств”, 1999. – 184 с.
4. Комашко Н. В. Формування творчої компетентності майбутніх дизайнерів у процесі вивчення комп'ютерної графіки: спец. 13.00.04. - «Теорія і методика професійної освіти» / Наталія Володимирівна Комашко. – Черкаси, 2011. – 20с.
5. Яланська С. Творча компетентність педагога як умова ефективності професійної діяльності / Світлана Яланська // Естетика і етика педагогічної дії : зб. наук. пр. - Полтава : Вид-во ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2012. - Вип. 4. – 77 с.
6. Кулешова А.И. Формирование профессиональной компетентности графического дизайнера в вузе: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / А.И. Кулешова. – Тула, 2009. – 21 с.
7. Бундина Ю.М. Формирование профессиональной компетентности студентов-дизайнеров как аксиологическая проблема / Ю.М. Бундина // Вестн. Одес. гос. ун-та. – 2006. – Т. 1, № 6 – 92-97 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Шевченко Анна Ігорівна – аспірант кафедри загальнотехнічних дисциплін Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова.

Наукові інтереси: теорія та методика викладання художнього проектування майбутнім фахівцям з дизайну у вищих навчальних закладах.

УДК 378.145 : 796

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Ольга ШЕВЧЕНКО (Кіровоград)

Стаття присвячена аналізу й обґрунтуванню основних професійних компетенцій майбутніх учителів фізичної культури. Завданнями дослідження є теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, визначення компонентної структури та сутності поняття «професійна компетентність». В підготовці майбутніх учителів фізичної культури виокремлено чотири функціонально пов'язаних аспекти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-операційний та особистісний.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність, студент, компетентність, аспект, кваліфікаційним рівень, учитель фізичної культури.

Постановка проблеми. Модернізація професійної підготовки майбутніх учителів передбачає підвищення не тільки теоретичного рівня знань студентів, а й удосконалення практичних комунікативних умінь та навичок, необхідних для навчання школярів, розвитку їх самостійності, інтересу до створення власного комунікативного простору. Професійні компетенції вимагають відповідного науково-методичного забезпечення та системного рівня дослідження знання щодо їх формування у процесі здобуття фахової освіти, яка на сучасному етапі не відповідає зростаючим вимогам держави та суспільства до розвитку особистості школяра як рівноправного суб'єкта комунікації [5, с. 4-5].

Основні теоретичні напрями нової стратегії фахової підготовки студентів вищих навчальних закладів активно розробляються науковцями: О. Абдуліною, О. Антоною, Г. Васяновичем, С. Вітвіцькою, Н. Волковою, О. Дем'янчуком, О. Дубасенюк, Н. Лісовою, М. Левківським, Н. Ничкало, В. Обозний, Л. Онищук, В.В. Радулум, Н. Сейко та ін.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає поняття «підготовка», як запас знань, навичок, досвіду, набутий у процесі навчання, практичної діяльності [1, с. 952]. У Національній доктрині розвитку освіти України зазначено, що підготовка людей високої освіченості і моралі, кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження науково містких та інформаційних технологій, мобільності та конкурентноспроможності на ринку праці є вагомим складовою системи вищої освіти [8, с. 24]. Вища освіта забезпечує фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційного рівня відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової і професійної підготовки, перепідготовки та підвищення їх кваліфікації [2, с. 12-13].

Забезпечення професійної готовності вчителя фізичної культури та її регуляція неможливе без розуміння змісту професійної діяльності. Зміст професійної діяльності характеризується сукупністю компонентів та їх взаємодією.

Проблемою готовності майбутніх учителів фізичної культури займаються ряд авторів. Так, В. В. Давидов вважає, що до складу готовності входять вольовий, мотиваційний, розумовий та комунікативний компоненти. На думку І. Н. Гризлової та Н. Н. Трушиної, готовність визначається психологічним станом та властивостями особистості, які проявляються у професійній діяльності. При цьому вони підкреслюють, що дані аспекти залежать від рівня індивідуального розвитку [7, с. 41].

Аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури дає підстави констатувати, що в теорії й практиці педагогічної науки розроблено структуру, зміст основних компетенцій майбутнього учителя, досліджено психологічні умови їх розвитку, але проте залишається недостатньо розробленою проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі й обґрунтуванні основних професійних компетенцій майбутніх учителів фізичної культури.

Відповідно до мети визначено основні **завдання** дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз досліджуваної проблеми.
2. Уточнити сутність базового поняття дослідження «професійна компетентність».

3. Визначити професійні компетенції майбутніх учителів фізичної культури відповідно освітньо-кваліфікаційного рівня підготовки.

Об’єкт дослідження: професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів фізичної культури.

Предмет дослідження: процес формування професійної компетентності у майбутніх учителів фізичної культури.

Наявність різних поглядів щодо розуміння змісту професійних компетенцій в цілому та підготовки майбутніх учителів до їх формування передбачають визначення детермінованості їх характеру (зумовленість змісту, спрямованість на потреби суспільства), а також актуалізують потребу аналізу досліджуваних явищ з позицій компетентнісного підходу до усвідомлення орієнтирів та ідеалів сьогодення.

Результати дослідження. Науково-дослідна робота була побудована на основі реалізації технології підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування у них професійної компетентності:

Назви етапів науково-дослідної роботи	Зміст експериментальної роботи
Теоретичний	Визначення параметрів досліджуваного явища. Конструювання структури готовності учителів фізичної культури та змісту професійних компетенцій фахівця галузі фізичного виховання і здоров’я людини.
Діагностичний	Дослідження сучасного стану готовності студентів до визначеної категорії професійної підготовки. Виділення експериментальних і контрольних груп та проведення діагностики досліджуваного явища серед студентів факультету фізичного виховання
Формувальний	Упровадження інноваційних технологій підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування професійної компетентності. Аналіз й узагальнення результатів

Завданням теоретичного етапу експерименту стало проведення якісно-кількісного визначення змісту професійної компетентності в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури крізь призму виділених структурних компонентів готовності.

Визначення сучасного стану підготовки студентів факультету фізичного виховання до окресленої діяльності (діагностувальна частина експерименту) проводилося, зокрема, у межах діяльнісного підходу, який дозволяє розглянути сутність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у контексті їх подальшої діяльності щодо формування професійної компетентності та розглянути сформованість їх структурних компонентів, а також системи умінь, навичок, якими вони повинні володіти.

Фахівець з фізичної культури керуючись принципами гуманізму, демократизму, принципами організації процесу фізичного виховання і враховуючи національні засади виховання і регіональні особливості, передовий вітчизняний і світовий досвід, отримуючи вищу освіту, повинен демонструвати концептуальні знання про фізичну культуру, яка відповідає сучасності фізичного виховання, спорту і здоров’я людини; уміння формувати мотивацію до навчальної діяльності використовуючи різноманітні інноваційні засоби і методи фізичного виховання, при проведенні різних форм занять з фізичного виховання.

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що проводиться у вищому навчальному закладі через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [4, с. 45].

Зміст професійної компетентності передбачає психолого-педагогічну, предметну і методичну компетентність учителя. Теоретичні знання, що зумовлюють рівень професійної мобільності вчителя, яка

проявляється в його здібності орієнтуватися в соціально-педагогічних ситуаціях, які постійно змінюються, швидко і правильно розв'язувати педагогічні задачі. Можна повністю погодитися з тим, що „теоретичні знання розширюють межі індивідуального досвіду вчителя, спрямовують і організують цей досвід, дозволяють осмислити його в системі соціального досвіду і, таким чином, відкривають можливості для його вдосконалення і розвитку” [6].

В освітньо-кваліфікаційних характеристиках у структурі підготовки майбутніх учителів ми виокремили чотири функціонально пов'язаних аспекти: мотиваційний (система мотивів), когнітивний (система знань), діяльнісно-операційний (система умінь і навичок) та особистісний (система особистісних якостей) [3, с. 62].

Мотиваційний аспект є головним і необхідним у процесі формування готовності. Ми дотримуємося думки, що без зацікавленості, бажання та інтересу до певного виду діяльності неможливо досягти успіху та поставленої мети.

Нами з'ясовано, що когнітивний аспект виявляється в системності знань, здатності до тематичного узагальнення інформації, її аналізу, відтворення системи понять галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини для вирішення конкретних професійних завдань (навчально-теоретичних, навчально-практичних); передбачає інтегрованість знань, здатність відтворювати, узагальнювати й застосовувати здобуті при вивченні різних навчальних предметів знання й уміння для вирішення конкретних професійних завдань (навчально-теоретичних, навчально-практичних) та усвідомлення й практична орієнтованість знань, розуміння сфери застосування інформації.

Діяльнісно-операційний аспект – передбачає сформованість у студентів як майбутніх учителів фізичної культури умінь і навичок професійної діяльності; виявляється в кількості та швидкості успішно виконаних і самостійно вирішуваних професійних завдань.

Показники діяльнісно-операційного аспекту виявляються в реалізації функцій на певному рівні розвитку умінь і навичок професійної діяльності: аналітичних, прогностичних, рефлексивних, організаторсько-комунікативних та предметно-практичних.

Висновки. В процесі наукового дослідження використання вказаної сукупності аспектів дозволили комплексно оцінити рівні сформованості професійних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури. Нами визначено зміст та обсяг запропонованих дисциплін та кількість кредитів (ЕКТС) професійно-практичного циклу навчальних планів за різними освітньо-кваліфікаційними рівнями підготовки студентів даної галузі. Необхідно зазначити, що за кваліфікаційним рівнем бакалавр студенти опановують 65,5% дисциплін професійно-практичної підготовки від загального обсягу годин відведених навчальним планом. Відповідно за кваліфікаційним рівнем спеціаліст – 49,6%, а за кваліфікаційним рівнем магістр – 51,3%. Така різниця у відсотковому співвідношенні відносно рівня підготовки передбачена тим, що саме за кваліфікаційним рівнем бакалавр відбувається базова підготовка майбутнього вчителя фізичної культури.

Таким чином, проведене дослідження уявило зміст професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури, який вимагає від випускника володіння поняттями, концепціями та фактами педагогічної науки та необхідними знаннями, уміннями і навичками практичної роботи в галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини. Дане питання потребує подальших наукових розвідок в системі професійної підготовки фахівців педагогічної галузі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К.–Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / [М. Ф. Степко, Я. Я. Боллобаш, В. Д. Шинкарук та ін.]; за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
3. Життєва компетентність особистості : науково-методичний посібник / [ред. Л. В. Сохань, І. І. Єрмаков, Г. М. Нессен]. – К. : Богдана, 2003. – 520 с.
4. Закон України «Про вищу освіту» : офіц. текст прийнятий Верхов. Радою України 01.07.2014 року : із змінами, внесеними згідно із Законом № 76-VIII від 28.12.2014 // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 37/38. – Ст. 2004.
5. Залібовська-Ільницька З. В. Підготовка майбутніх учителів до формування комунікативної компетентності молодших школярів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Зоя Володимирівна Залібовська-Ільницька. – Житомир, 2009. – 250 с.
6. Лобанев А. А. Основы профессионально-педагогического общения : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / А. А. Лобанев. – М. : Академия, 2002. – 192 с.
7. Петухова М. И. Формирование готовности будущего учителя музыки к проведению внеклассной работы по эстетическому воспитанию школьников : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / Маргарита Ивановна Петухова. – Калуга, 2009. – 212 с.
8. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К. : Шк. світ, 2001. – 24 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Шевченко Ольга Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців галузі фізичного виховання, спорту і здоров'я людини.